

Příslušnost soudu mezinárodní

Právo státu, který zahájil úpadkové řízení („lex fori concursus“) je podle článku 4 odst. 1 nařízení o úpadkovém řízení právem rozhodným pro úpadkové řízení a jeho účinky (základní pravidlo), nestanoví-li nařízení jinak (jednotlivé výjimky). Pro pracovní smlouvy formuluje takovou výjimku článek 10 nařízení o úpadkovém řízení, tato výjimka, obsažená v článku 10 nařízení o úpadkovém řízení, se vztahuje jen k otázce trvání pracovněprávního vztahu a možnosti jej ukončit, nikoli ke způsobu uplatňování a uspokojování pracovněprávních pohledávek v úpadkovém řízení. Toto plyne již z bodů 23 a 28 preambule nařízení o úpadkovém řízení. Výjimka z pravidla „lex fori concursus“, formulovaného ve větě druhé bodu 23 preambule nařízení o úpadkovém řízení ve prospěch „rozhodného práva smlouvy“ je v bodě 28 preambule nařízení o úpadkovém řízení určena „pro zajištění ochrany zaměstnanců a pracovních míst“ ohledně účinků úpadkového řízení na „trvání nebo skončení pracovního vztahu nebo na práva a povinnosti všech stran podílejících se na takovém vztahu“. Poslední věta bodu 28 preambule nařízení o úpadkovém řízení naopak výslovně ohlašuje, že „jakékoli další otázky související s právními předpisy v oblasti platební neschopnosti“, jako zda jsou pohledávky zaměstnanců chráněny přednostními právy a jaké právní postavení mají taková přednostní práva zaujímat, by se měly řídit „právem státu, který řízení zahájil“ (tedy pravidlem „lex fori concursus“). Samotný článek 10 nařízení o úpadkovém řízení se pak zmiňuje jen o dopadu úpadkového řízení na „pracovní smlouvy“.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 29 Cdo 1864/2020-603 ze dne 22.6.2022)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně V. R., narozené XY, bytem XY, zastoupené JUDr. P.M., Ph. D., advokátem, se sídlem v B., proti žalovanému G. R., se sídlem XY, jako insolvenčnímu správci dlužníka BOB Home Handelsgesellschaft m. b. H., se sídlem v St. Marien bei Neuhofen, Rakouská republika, zastoupenému Mgr. R.H., advokátem, se sídlem v P., o zaplacení částky 1.709.010 Kč s příslušenstvím a 40.000 EUR s příslušenstvím, vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 49 C 81/2014, o dovolání žalovaného proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 4. února 2020, č. j. 15 Co 260/2019-552, tak, že usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 4. února 2020, č. j. 15 Co 260/2019-552, a usnesení Městského soudu v Brně ze dne 16. října 2019, č. j. 49 C 81/2014-540, se zrušují a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

1. Žalobou podanou 28. května 2012 se žalobkyně (V. R., tehdy V. Ž.) domáhala vůči žalovanému (G. R., jako insolvenčnímu správci dlužníka BOB Home Handelsgesellschaft m. b. H.) zaplacení částky 2.414.010 Kč s příslušenstvím představovaným specifikovaným zákonným úrokem z prodlení (z postupně narůstající jistiny) za dobu od 1. června 2009 do zaplacení a částky 40.000 EUR s příslušenstvím představovaným specifikovaným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 1. října 2010 do zaplacení. Žalobu odůvodnila následovně:

2. Částka 1.709.010 Kč představuje dlužnou náhradu mzdy za překážky v práci na straně zaměstnavatele za období května 2009 až září 2010 (17 měsíců po 100.530 Kč), neboť žalovaný jí v tomto období nepřiděloval práci podle pracovní smlouvy, neodváděl (za ni) povinné odvody pojistného na sociální a zdravotní pojištění a neplatil jí náhradu mzdy, ač byla vždy ochotna a

schopna výkonu sjednané práce na sjednaném místě (v Brně).

3. Částka 40.000 EUR představuje odchodné sjednané v článku 6 odst. 4 pracovní smlouvy uzavřené mezi dlužníkem (jako zaměstnavatelem) a žalobkyní (jako zaměstnancem) dne 1. srpna 2005 (dále jen „pracovní smlouva“) pro případ „ukončení pracovního poměru ze strany zaměstnavatele“ (k čemuž došlo 30. září 2010).

4. Částka 705.000 Kč představuje dlužné nájemné sjednané částkou 23.500 Kč měsíčně za užívání domu žalobkyně k umístění sídla dlužníka podle nájemní smlouvy uzavřené mezi žalobkyní (jako pronajímatelkou) a dlužníkem (jako nájemcem) dne 22. dubna 2005. Dluh na nájemném se týká doby od května 2009 do října 2011 (30 měsíců po 23.500 Kč).

5. Usnesením ze dne 9. listopadu 2016, č. j. 49 C 81/2014-319, Městský soud v Brně vyloučil tu část předmětu řízení, která se týkala požadavku na zaplacení částky 705.000 Kč s příslušenstvím (srov. odstavec 4. výše) k samostatnému řízení.

6. Usnesením ze dne 16. října 2019, č. j. 49 C 81/2014-540, soud prvního stupně:

[1] Zastavil řízení (bod I. výroku).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).

[2] Určil, že státu se náhrada nákladů řízení nepřiznává (bod III. výroku).

7. Soud prvního stupně vyšel (ve shodě s tím, co k tomu v žalobě uvedla sama žalobkyně) z toho, že rozhodnutím ze dne 22. července 2008, sp. zn. 17 S 31/08w, Zemský soud v Linci prohlásil konkurs na majetek dlužníka a žalovaného ustanovil insolvenčním správcem dlužníka (dále jen „rozhodnutí o prohlášení konkursu“).

8. Na výše uvedeném základě pak soud prvního stupně – cituje ustanovení § 103 a § 104 odst. 1 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), ustanovení článku 1 odst. 2 písm. b/ a článku 2 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „nařízení Brusel I“), a ustanovení článku 4 odst. 1, odst. 2 písm. g/ nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, ze dne 29. května 2000, o úpadkovém řízení, jehož česká verze byla uveřejněna ve Zvláštním vydání úředního věstníku EU (Kapitola 19, Svazek 01, str. 191-208) dne 20. srpna 2004 – dospěl k následujícím závěrům:

9. V projednávané věci jde o řízení uvedené v článku 1 odst. 2 písm. b/ nařízení Brusel I, když žalobkyně uplatňuje pohledávky proti subjektu, který je v konkursu. Podle článku 4 odst. 1, 2 písm. g/ nařízení o úpadkovém řízení je tak třeba vycházet z práva státu, ve kterém bylo zahájeno úpadkové řízení, tedy z práva rakouského. Toto právo pak v „rakouském insolvenčním zákoně“ určuje jako příslušný k uplatnění pohledávek proti úpadci (i insolvenčnímu správci) rakouský insolvenční soud. Nedostatek příslušnosti (pravomoci) českých soudů je ve smyslu ustanovení § 104 odst. 1 o. s. ř. nedostatkem podmínky řízení, který nelze odstranit a pro který bylo nutné řízení zastavit.

10. K odvolání žalobkyně Krajský soud v Brně usnesením ze dne 4. února 2020, č. j. 15 Co 260/2019-552, změnil usnesení soudu prvního stupně tak, že se řízení nezastavuje.

11. Odvolací soud – vycházející z ustanovení článku 1 odst. 1, článku 4 a článku 10 nařízení o úpadkovém řízení – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

12. Z nařízení o úpadkovém řízení (použitelného na úpadková řízení zahájená před 26. červnem

2017) vyplývá, že se omezuje na ustanovení, která upravují příslušnost pro zahájení úpadkových řízení a rozhodnutí, která jsou učiněna přímo na základě úpadkových řízení a s takovým řízením úzce souvisí. Současně připouští, že bezvýjimečné uplatňování práva státu, který úpadkové řízení zahájil, by mohlo vést k potížím vzhledem ke značným odlišnostem v oblasti hmotného práva. V některých případech se rovněž liší přednostní práva věřitelů v průběhu úpadkového řízení. Tuto skutečnost bere nařízení o úpadkovém řízení v úvahu tím, že stanoví zvláštní pravidla pro rozhodné právo v případě zvláště závažných práv a právních vztahů (např. pro věcná práva nebo pro pracovní smlouvy). Nařízení o úpadkovém řízení upravuje pravidla pro mezinárodní příslušnost (vymezuje členský stát, jehož soudy mohou zahájit úpadkové řízení) a současně v oblasti své působnosti stanoví jednotná pravidla pro kolizní normy jednotlivých států, které nahrazují předpisy mezinárodního práva soukromého jednotlivých států. Není-li stanoveno jinak, měly by být použity právní předpisy státu, který řízení zahájil (*lex concursus*). Pro zajištění ochrany zaměstnanců a pracovních míst musí být účinky úpadkového řízení na trvání nebo na skončení pracovního vztahu anebo na práva a povinnosti všech stran podílejících se na takovém vztahu stanoveny rozhodným právem smlouvy v souladu s obecnými kolizními normami. Jakékoli další otázky související s právními předpisy v oblasti platební neschopnosti (např. otázka, zda pohledávky zaměstnanců jsou chráněny přednostními právy a jaké právní postavení mají zaujímat taková přednostní práva) by se měly řídit právem státu, který (úpadkové) řízení zahájil.

13. V dané věci je třeba určit, o jaký typ řízení jde (zda jde o úpadkové řízení nebo o civilní sporné řízení) a jaká právní úprava má být použita na posuzování práv a povinností stran z hlediska hmotného práva. Lze souhlasit s tím, že podle článku 4 nařízení o úpadkovém řízení se právem státu, který zahájil úpadkové řízení, řídí např. posouzení, jaký majetek tvoří část majetkové podstaty, jaké jsou účinky úpadkového řízení na probíhající smlouvy, které pohledávky mají být přihlášeny „proti dlužníkovu majetku“, jakož i způsob nakládání s pohledávkami, které vznikly po zahájení úpadkového řízení. Nařízení o úpadkovém řízení však nedopadá na situace, kdy insolvenční správce neuspokojí dobrovolně pracovníprávní pohledávku vzniklou po prohlášení konkursu.

14. V českém právu je pojmově vyloučeno uvažovat o pracovníprávní pohledávce věřitele tak, že by měla být uplatněna přihláškou (lze ji uspokojovat kdykoliv po rozhodnutí o úpadku, zejména ve výši vyplývající z účetnictví). Z rozhodnutí o prohlášení konkursu pak vyplývá, že i rakouské právo v případě konkursu činí rozdíl mezi pohledávkami dlužníkových zaměstnanců a mezi pohledávkami konkursních věřitelů a zahraničních věřitelů.

15. Nařízení o úpadkovém řízení stanoví, že účinky úpadkového řízení na pracovní smlouvy a pracovníprávní vztahy se řídí výhradně právem členského státu, kterým se řídí daná pracovní smlouva; stanoví tedy výjimku z pravidla uvedeného v článku 4 odst. 2 písm. e/ nařízení o úpadkovém řízení. Z tohoto pohledu lze uzavřít, že účinkem úpadkového řízení na pracovní smlouvu, která se řídí českým právem, nemůže být účinek, který není zakotven v českém právu.

16. Jestliže zaměstnanec nepracuje, protože mu není přidělována práce, pak má nárok na náhradu mzdy při překážkách v práci na straně zaměstnavatele. Neuspokojí-li insolvenční správce mzdové nároky dobrovolně, pak je legitimní, jestliže se zaměstnanec domáhá ochrany svého práva před obecným civilním soudem. V takovém případě nejde o spor vyvolaný úpadkovým řízením, nýbrž o spor (mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem) o mzdové nároky, které měly vzniknout po prohlášení konkursu.

17. Skutečnost, že zaměstnavatel je v úpadku, způsobuje, že v soudním řízení, v němž se zaměstnanec domáhá uspokojení mzdových nároků, se soud zabývá i tím, zda zaměstnanec pohledávku řádně uplatnil v úpadkovém řízení v souladu s právem členského státu, na jehož území bylo zahájeno úpadkové řízení. Při posouzení této otázky musí mít na zřeteli, že účinky úpadkového řízení na pracovní smlouvy a pracovníprávní vztahy se řídí výhradně právem členského státu,

kterým se řídí daná pracovní smlouva. V řízení je (tak) třeba učinit právní závěr o tom, zda uplatněný nárok vyplývá z hmotného práva, které je pro posouzení dané věci rozhodné, ale i zda přiznání nároků (např. i co do lhůty k plnění) nebrání případné zvláštní ustanovení týkající se způsobu nakládání s pohledávkami, které vznikly po zahájení úpadkového řízení, apod.

18. Žalobkyně podala obecnou žalobu, nikoli návrh v rámci úpadkového řízení. Předmětem tohoto řízení dle žalobních tvrzení není řešení úpadku dlužníka, incidenční spor „s takovým majetkem související“, ani spor, jehož vyřešení má vliv na majetkovou podstatu, na průběh úpadkového řízení nebo na postavení jeho účastníků, apod. Jde o spor mezi žalobkyní a insolvenčním správcem (zaměstnavatelem) o peněžité nároky zaměstnance vyplývající z pracovní smlouvy, které vznikly po prohlášení konkursu. Vzhledem k okamžiku podání žaloby je třeba při posuzování příslušnosti k vedení tohoto sporu postupovat podle nařízení Brusel I. Opačný výklad (prosazovaný soudem prvního stupně) by vedl k závěru, že příslušnost rakouských soudů je dána ve všech sporech (i tam, kde nejde o úpadkové řízení), v nichž vystupuje jako účastník řízení osoba, „na kterou“ byl prohlášen konkurs v Rakousku.

19. Soud prvního stupně sice v napadeném usnesení bez dalšího uvádí, že rakouský insolvenční zákon k uplatnění pohledávek proti úpadci určuje jako příslušný rakouský insolvenční soud, nicméně není zřejmo, odkud tuto znalost cizího práva čerpal. Co do závěru o nedostatku pravomoci (o příslušnosti insolvenčního soudu) pak soud prvního stupně nezohledňuje, že žalobkyně uplatňuje mzdový nárok (nikoliv nárok věřitele z jiné než pracovní smlouvy).

20. Proti usnesení odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, jakož i na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Konkrétně dovolatel klade Nejvyššímu soudu následující otázky:

[1] Bylo možné jmenovat k 7. květnu 2004 vedoucího české organizační složky zahraniční osoby pouze v rámci pracovněprávního vztahu nebo (vzhledem ke skutečné vůli jednajících stran) bylo možné sjednat takový vztah v obchodněprávním režimu?

[2] Je pro posouzení režimu pohledávky žalobkyně vůči dlužníku, vzniklé po „zahájení konkursu“ na dlužníka, s ohledem na právní úpravu nařízení o úpadkovém řízení (zejména jeho článek 10 a recitál 28), rozhodné právo, kterým se řídí konkursní řízení (tedy rakouské právo), nebo právo, kterým se řídí trvání nebo skončení pracovního vztahu (tedy české právo)?

21. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil v tom duchu, že řízení zastaví, nebo aby je zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

22. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel k položeným otázkám následovně:

K otázce č. 1 (k povaze vztahu mezi žalobkyní a dlužníkem)

23. Potud dovolatel vytýká odvolacímu soudu, že nevysvětlil, na jakém základě dospěl k závěru, že vztah dlužníka (na straně jedné) a žalobkyně (na straně druhé) byl vztahem pracovněprávním. K tomu se dovolává závěrů formulovaných v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2003, sp.

zn. 21 Cdo 1269/2003 [který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu] a v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2016, sp. zn. 21 Cdo 1527/2016 (a napadené rozhodnutí shledává s touto judikaturou rozporným). Dovolatel má za rozhodný výklad skutečné vůle jednajících stran, přičemž sám dovozuje, že úmyslem smluvních stran bylo sjednat obchodněprávní vztah (šlo o obchodněprávní smlouvu).

K otázce č. 2 (k právu rozhodnému pro režim pohledávky)

24. U této otázky dovolatel k právu rozhodnému pro uplatnění pohledávek v konkursu dovozuje, že ač odvolací soud vyšel při jejím řešení z nařízení o úpadkovém řízení, ve skutečnosti je nezohlednil. Potud se dovolává článku 10 nařízení o úpadkovém řízení a recitálu 28, jakož i textu § 221 odst. 1 „rakouského konkursního zákona“. Zdůrazňuje, že nejprve je nutné vyřešit otázku příslušnosti soudů z hlediska povahy uplatnění domnělých práv (pohledávek) žalobkyně vůči němu (jako insolvenčnímu správci zahraničního dlužníka) a až poté se lze zabývat důvodností žalobou uplatněného nároku; odvolacímu soudu vytyká, že řešení těchto otázek vzájemně zaměňuje.

25. Povaha domnělého nároku žalobkyně na zaplacení požadovaného plnění nespočívá v posouzení některého z institutů pracovního práva jako takového (v jehož rámci by snad bylo namísto uplatnit zásadu „ochranné funkce pracovního práva“); spočívá v otázce spojené s konkursním právem a je dána úzká sepnutost se státem, který zahájil konkursní řízení. Samotnou „hlavní esencí“ konkursního práva je totiž zásada, že přihlašování a uspokojování pohledávek věřitelů (včetně zaměstnanců) se řídí společnými pravidly pro všechny věřitele (podle jejich tříd), jejichž dodržování kontroluje insolvenční správce a především insolvenční soud. Odkazem na „ochrannou funkci pracovního práva“ nelze obcházet dodržování těchto základních pravidel konkursního práva (a požadovat uspokojení pohledávky u nepřislušného soudu), uzavírá dovolatel.

26. Žalobkyně ve vyjádření neshledává dovolání přípustným pro zodpovězení otázky č. 1, majíc za to, že napadené rozhodnutí není závislé na jejím řešení. K otázce č. 2 poukazuje na článek 28 nařízení o úpadkovém řízení a pro vedlejší úpadkové řízení na články 5 až 15 nařízení o úpadkovém řízení (včetně článku 10 nařízení o úpadkovém řízení), s tím, že ani zde není uplatnění principu „lex concursus“ absolutní. Argumentaci jakýmkoli zahraničním právním předpisem má pak za bezpředmětnou a v rozsahu otázky č. 2 navrhuje dovolání zamítnout.

27. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. [296/2017](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

28. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním předestřených otázek je napadené rozhodnutí v rozporu s níže označenou judikaturou Nejvyššího soudu (zčásti přijatou po podání dovolání v této věci).

29. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

30. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně

vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

31. K dovoláním položeným otázkám činí Nejvyšší soud následující závěry:

K otázce č. 1 (k povaze vztahu mezi žalobkyní a dlužníkem)

32. Obecně platí, že zjišťování skutečností rozhodných pro posouzení, zda je dána pravomoc (mezinárodní příslušnost) českých soudů k projednání věci, není svou povahou „dokazováním“ skutečností rozhodných k tomu, aby žalobě bylo vyhověno, nýbrž šetřením podmínek, za kterých řízení vůbec může probíhat. Zjišťování (šetření) toho, zda je dána pravomoc českých soudů z předložených listin a vyjádření účastníků řízení tedy zásadně nevyžaduje „dokazování při jednání“ a ustanovení § 120 o. s. ř. o „dokazování“ se při zkoumání (šetření) podmínek řízení prosazuje jen přiměřeně. Tam, kde výsledek příslušného zkoumání (šetření) [závěr o mezinárodní příslušnosti českého soudu] závisí na vyhodnocení projevu vůle stran smlouvy, o kterou se opírá žalobou uplatněný nárok, se však soud nevyhne (nemůže vyhnout) skutkovým a právním závěrům obdobným těm, jež by jinak přijímal při zkoumání smlouvy pro účely posouzení důvodnosti žalobou uplatněného nároku. Jinak řečeno, je-li závěr o mezinárodní příslušnosti českých soudů podmíněn tím, že jde o vztah pracovněprávní, a jestliže druhý účastník sporu povahu tohoto sporu zpochybňuje (s tím, že šlo obchodněprávní vztah), je právní posouzení věci soudem, který ve skutkové a právní rovině takovou námitku neprošetří (nezkoumá skutečnou povahu daného vztahu, rozhodnou pro určení mezinárodní příslušnosti soudu), neúplné a již proto nesprávné. Jinak řečeno (v reakci na námitku žalobkyně), v takovém případě je pro výsledek dovolacího řízení určující nikoli to, že napadené rozhodnutí na řešení této otázky nespočívá, nýbrž to, že při řádném chodu věci na něm spočívat mělo. Z obsahu spisu se přitom podává, že argumentačně podloženou námitku, podle které nešlo o pracovněprávní vztah, nýbrž o vztah obchodněprávní, vznesl žalovaný (dovolatel) již v rámci vyjádření k žalobě (podáním datovaným 24. března 2016, č. l. 217 až 220) a zopakoval ji též ve vyjádření z 30. června 2017 (č. l. 327 až 329).

33. Dovolateli přitom lze dát za pravdu v tom, že v poměrech výkladu českého práva pro závěr, zda mezi stranami vznikl pracovní poměr nebo jiný pracovněprávní vztah, anebo zda šlo o jiný právní vztah, není významné, jak byl označen právní úkon (projev vůle), na základě kterého mezi nimi byl založen právní vztah, ani jak je (byl) jeho účastníkem subjektivně hodnocen; rozhodující je (bez ohledu na to, jak účastníci následně hodnotí své právní postavení) objektivní okolnost, zda nastaly takové skutečnosti, s nimiž právní předpisy spojují vznik příslušného právního vztahu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. března 2005, sp. zn. 21 Cdo 2137/2004, uveřejněný pod číslem 30/2006 Sb. rozh. obč., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2013, sp. zn. 21 Cdo 3356/2012, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2020, sp. zn. 21 Cdo 3978/2018).

34. Napadené rozhodnutí tedy neobstojí již proto, že námitku jiné povahy daného právního vztahu neřeší, ač měla (mohla mít) význam pro posouzení mezinárodní příslušnosti českého soudu v dané věci.

K otázce č. 2 (k právu rozhodnému pro režim pohledávky)

35. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou u této otázky rozhodná následující ustanovení nařízení o úpadkovém řízení ve znění účinném ke dni prohlášení konkursu na majetek dlužníka, jež později nedoznala změn [k časové působnosti nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848, ze dne 20. května 2015, o insolvenčním řízení, jež nahradilo nařízení o úpadkovém řízení (k tomu, že není

použitelné v této věci), srov. výklad podaný k článku 84 nařízení o insolvenčním řízení v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. května 2020, sen. zn. 29 NSČR 105/2018, uveřejněném pod číslem 9/2021 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 9/2021“):

(23) [preambule nařízení o úpadkovém řízení]

Toto nařízení stanoví v oblasti své působnosti jednotná pravidla pro kolizní normy jednotlivých států, které nahrazují předpisy mezinárodního práva soukromého jednotlivých států. Pokud není stanoveno jinak, měly by být použity právní předpisy státu, který řízení zahájil (lex concursus). Tato kolizní norma jednotlivých států by měla platit pro hlavní i územní řízení. Lex concursus určuje veškeré procesní i hmotněprávní účinky úpadkového řízení na osoby a právní vztahy. Upravuje veškeré podmínky pro zahájení, vedení a skončení úpadkového řízení.

(28) [preambule nařízení o úpadkovém řízení]

Pro zajištění ochrany zaměstnanců a pracovních míst musí být účinky úpadkového řízení na trvání nebo skončení pracovního vztahu nebo na práva a povinnosti všech stran podílejících se na takovém vztahu stanoveny rozhodným právem smlouvy v souladu s obecnými kolizními normami. Jakékoli další otázky související s právními předpisy v oblasti platební neschopnosti, jako zda jsou pohledávky zaměstnanců chráněny přednostními právy a jaké právní postavení mají taková přednostní práva zaujímat, by se měly řídit právem státu, který řízení zahájil.

článek 4 (nařízení o úpadkovém řízení)

Rozhodné právo

1. Pokud toto nařízení nestanoví jinak, je právem rozhodným pro úpadkové řízení a jeho účinky právo toho členského státu, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno (dále jen „stát, který řízení zahájil“).

2. Právo státu, který řízení zahájil, určuje podmínky pro zahájení tohoto řízení, jeho vedení a skončení. Určuje zejména,

(....)

c/ oprávnění dlužníka a správce podstaty;

(....)

e/ účinky úpadkového řízení na probíhající smlouvy, jejichž smluvní stranou je dlužník;

(...)

g/ pohledávky, které mají být přihlášeny proti dlužníkově majetku a způsob nakládání s pohledávkami, které vznikly po zahájení úpadkového řízení;

h/ pravidla pro přihlašování, prověřování a přiznávání pohledávek;

i/ pravidla pro provedení rozvrhu výtěžku ze zpeněžení dlužníkovy majetku, pořadí pohledávek a práv věřitelů, kteří byli částečně uspokojeni po zahájení úpadkového řízení na základě věcného práva nebo započtením pohledávek;

(...).

Článek 10

Pracovní smlouvy

Účinky úpadkového řízení na pracovní smlouvy a pracovněprávní vztahy se řídí výhradně právem členského státu, kterým se řídí daná pracovní smlouva.

36. Ve výše ustaveném právním rámci Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že při výkladu práva Evropské unie si byl vědom omezení kladených na něj závěry vyslovenými v rozsudku Soudního dvora Evropské unie (tehdy Evropského soudního dvora) ze dne 6. října 1982 ve věci C-283/81, Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità (dále též jen „CILFIT“), ve spojení s článkem 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (dříve článek 234 Smlouvy o založení Evropského společenství). Srov. v podrobnostech též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. 29 Odo 164/2006, uveřejněné pod číslem 87/2008 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 87/2008“), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2011, sp. zn. 29 Cdo 2181/2008, uveřejněný pod číslem 95/2011 Sb. rozh. obč. K citovaným ustanovením nařízení o úpadkovém řízení Nejvyšší soud především uvádí (v mezích testu dle věci CILFIT), že porovnání jiných jazykových verzí těchto ustanovení (např. slovenské, anglické či německé) k závěru o možném jiném (odlišném) významu těchto ustanovení (než tomu, jenž plyne z české verze) nevede.

37. Právo státu, který zahájil úpadkové řízení („lex fori concursus“) je podle článku 4 odst. 1 nařízení o úpadkovém řízení právem rozhodným pro úpadkové řízení a jeho účinky (základní pravidlo), nestanoví-li nařízení jinak (jednotlivé výjimky). Pro pracovní smlouvy formuluje takovou výjimku článek 10 nařízení o úpadkovém řízení. Nejvyšší soud rovněž nemá pochyb o tom (a z pohledu výkladu unijních předpisů považuje tuto normu za *acte clair*), že výjimka obsažená v článku 10 nařízení o úpadkovém řízení se vztahuje jen k otázce trvání pracovněprávního vztahu a možnosti jej ukončit, nikoli ke způsobu uplatňování a uspokojování pracovněprávních pohledávek v úpadkovém řízení. Řečené plyne již z bodů 23 a 28 preambule nařízení o úpadkovém řízení. Výjimka z pravidla „lex fori concursus“, formulovaného ve větě druhé bodu 23 preambule nařízení o úpadkovém řízení ve prospěch „rozhodného práva smlouvy“ je v bodě 28 preambule nařízení o úpadkovém řízení určena „pro zajištění ochrany zaměstnanců a pracovních míst“ ohledně účinků úpadkového řízení na „trvání nebo skončení pracovního vztahu nebo na práva a povinnosti všech stran podílejících se na takovém vztahu“. Poslední věta bodu 28 preambule nařízení o úpadkovém řízení naopak výslovně ohlašuje, že „jakékoli další otázky související s právními předpisy v oblasti platební neschopnosti“, jako zda jsou pohledávky zaměstnanců chráněny přednostními právy a jaké právní postavení mají taková přednostní práva zaujímat, by se měly řídit „právem státu, který řízení zahájil“ (tedy pravidlem „lex fori concursus“). Samotný článek 10 nařízení o úpadkovém řízení se pak zmiňuje jen o dopadu úpadkového řízení na „pracovní smlouvy“.

38. Tento výklad podporuje i literatura. Např. v díle Moss, G., Fletcher, I. F., Isaacs, S.: *The EC Regulation on Insolvency Proceedings – A Commentary and Annotated Guide*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, marg. č. 8.217, se na dané téma uvádí: „However, it is important to note the limits of this exception to the general rule. It applies only to the effects of the insolvency proceedings on contracts of employment. Thus other matters which may arise out of contracts of

employment in the context of insolvency proceedings (such as the admission of claims and, importantly, the priority of any claims) will be governed by the law of the state of the opening of proceedings“. Tedy: „Nicméně je třeba zmínit limity této výjimky ze základního pravidla. Výjimka se aplikuje jen na účinky insolvenčního řízení na pracovní smlouvy. Ostatní záležitosti, které mohou vzejít z pracovních smluv v kontextu insolvenčního řízení (jako jsou uplatnění a hlavně přednostní postavení těch kterých pohledávek) se budou řídit právem státu, který zahájil řízení“.

39. Srov. dále shodně např. dílo: Bělohávek A. J.: Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 392 [3. „(...) je zřejmě správný výklad, že se předmětná speciální úprava v tomto článku obsažená (jako lex specialis vůči článku 4, respektive článku 28 nařízení o úpadkovém řízení) použije výlučně na účinky zahájení insolvenčního řízení, na trvání a běh pracovněprávních vztahů, jejich ukončení, případně na nároky související se změnou a ukončením těchto vztahů. (...) 4. Naproti tomu pohledávky zaměstnanců vůči úpadci v souvislosti s pracovněprávním vztahem vzniklé do zahájení insolvenčního řízení (resp. v závislosti na tom, který okamžik bude rozhodný pro takovou pohledávku v souvislosti s obecným předpisem použitelným pro dané insolvenční řízení) jsou pohledávkami, které plně podléhají insolvenčnímu statusu, tj. aplikuje se na ně právo rozhodné podle článku 4 a článku 28 nařízení o úpadkovém řízení (lex fori concursus), a to mj. za použití článku 4 odst. 2 písm. e/ nařízení o úpadkovém řízení. (...)“], jakož i Virgos, M. et Schmit, E.: Zpráva k Úmluvě ES o insolvenčním řízení, tisk Rady Evropské Unie č. 128320/95, Brusel, 1995 (body 125. a 126).

40. Právní posouzení věci odvolacím soudem (jenž se nezabýval otázkou, jakým způsobem lze uplatnit pracovněprávní pohledávky vůči dlužníku za trvání účinků konkursu prohlášeného na jeho majetek rakouským soudem podle „lex fori concursus“) tudíž ani v tomto ohledu není přílehlavé. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené usnesení zrušil. Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Náhrada škody](#)
- [Nájemné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Péče o dítě \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o smlouvě budoucí \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Daňová exekuce](#)
- [Cenové rozhodnutí rozporné se zákonem](#)
- [Autonomie vůle](#)
- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Střídavá péče](#)